

De filosoof

Periodieke uitgave van de Faculteitsvereniging Utrechtse Filosofiestudenten voor de
Faculteit Wijsbegeerte Utrecht · Jaargang 8 · Nummer 40 · december 2008 ·
Email: de.filosoof@phil.uu.nl · Website: phil.uu.nl/fuf

JUST WAR

Altruïsme & Evolutie

Rechtvaardige oorlog?

Praten met Al Qaeda?

Vluchten, Verandering, de VN

Inhoudsopgave

Voorwoord > Met de Deur in Huis ▶ 3

Stelling > Oorlog valt te legitimeren ▶ 4

Verslag > Legermissie in Tsjaad ▶ 5

Artikel > Just War: Theory and Practice
▶ 6

Interview > Oorlogs-psycholoog Kaz de
Jong ▶ 8

Verslag > OVSE-missie in Kosovo ▶ 9

Interview > Raymond Corbey ▶ 11

Strip: War ▶ 13

Artikel > Yes, we can ▶ 14

FUF-activiteit > Het Oktoberfeest ▶ 15

Afstudeerrubriek > JongeHond ▶ 16

Filmklassieker > Apocalypse Now ▶ 17

Lezingverslag > 'De wereld in alle staten'
door Ko Colijn ▶ 18

Mijn Held > Idealisten als inspiratiebron
▶ 19

Bureau Buitenland > California ▶ 21

Dialectiek op straat ▶ 22

Sneu Poesje > Verandering ▶ 23

Een nieuwe redactie!

Anna van Dijk heeft na twee jaar volle inzet de hoofdredactie van De Filosoof overgedragen aan de veelbelovende – voor de trouwe lezer reeds bekende – Fleur Jongepier (l.o.). Daarnaast heeft ook Riemke van der Neut haar redacteurschap afgestaan. We willen Anna en Riemke bij deze heel hartelijk bedanken voor hun vruchtbare inzet!

Met de nieuwe en frisse redactieleden Ragnar van Es (l.m.) en Carien de Jong (r.m) mag de De Filosoof zich echter heel gelukkig prijzen! Dascha Düring (r.o), Martijn Engels (l.b.) en Beatrijs Haverkamp (r.b.) zullen in deze roerige periode trachten enige stabiliteit te behouden...

COLOFON

Hoofdredactie:
Fleur Jongepier

Eindredactie:
Beatrijs Haverkamp

Beeldredactie:
Martijn Engels

Redactie:
Dascha Düring
Ragnar van Es
Carien de Jong

Vormgeving:
Randy Lemaire

De Filosoof Nr. 40:
oplage 450
Deadline Nr. 41: feb '09
Kopij: de.filosoof@phil.
uu.nl

De redactie behoudt
zich het recht voor om
artikelen te wijzigen of
in te korten.

De Filosoof is een uitga-
ve van de FUF & het De-
partement Wijsbegeerte
UU, Heidelberglaan 8,
3584 CS Utrecht

Voorwoord > Met de Deur in Huis

FLEUR JONGEPIER

Vanuit de *armchair* in onze Ivoren Toren is het soms wel erg ‘makkelijk’ theoretiseren voor ons filosofen. Maar ook wij worden wel eens aan de tand gevoeld. Overal om ons heen worden *veils of ignorance* vergeten, *greatest happiness principles* verlaten en categorische imperatieven vermeden. De dagbladen komen voorpagina’s tekort: demonstraties in Bagdad, staakt-het-vuren in Oost-Congo, het eindeloze conflict in Darfur. En dan heb ik Israël -Palestina nog niet eens genoemd. Hoe reageert ‘de’ filosoof hierop? Hoe *moet* zij reageren? In woorden, in stilte, in verslagenheid?

Oorlog, het raakt ons allemaal, en ik durf te zeggen dat het onze torentjes aardig kan doen wankelen. Al wijden we ons met volle overgave toe aan de ratio en de kunst van het argumenteren, ook filosofen hebben vaak een grote mond en een klein hart. Ook voor ons zijn er momenten waar woorden tekort schieten en essays geen uitkomst bieden.

En toch hebben wij de koe bij de horens gevat. Het zijn dan ook turbulente tijden, anno 2008, en een riskanter moment konden wij niet vinden voor dit thema. Daarom nu. Hij kwam misschien wat bombastisch jullie brievenbus binnen, maar een onderwerp als deze kun je ook niet sierlijk en discreet op de post doen. Een zwart thema als deze moest haast wel schreeuwend in kleur (eindelijk is het ons gelukt).

Het is, allereerst, een onderwerp voor vragen. Drukkende vragen, die ook wij hier niet oplossen en alleen kunnen onderstrepen. Twee miljoen vluchte-

lingen in Darfur. Just war? Afghanistan, dertig jaar oorlogsterrein. Just war? Maar ook: kan er wel zoets bestaan als ‘just war theory’? Is oorlog onder bepaalde omstandigheden te legitimeren? Is de mens inderdaad voor de mens een wolf? Zijn wij evolutionair gezien noodzakelijk tot oorlog geneigd? Wat voor zienswijze houdt de soldaat en de hulpverlener erop na? *Where does peace come in?*

Antwoorden en opvattingen op dergelijke vragen, zo zullen we ook in deze editie zien, lopen enorm uiteen. Weinig thema’s wekken zoveel verschil in mening en overtuiging op als deze. Net zo weinig leiden tot zoveel commotie rondom dit onderwerp. In sommige oorlogssituaties bijt de slang zich zelfs in zijn staart, wanneer de commotie zelf het vuur opnieuw aanwakkert. Een wederkerend thema zogezegd, dat zich al sinds de oudheid als een boemerang in het volgende tijdperk laat lanceren. Commotie lijkt dus op zijn plaats. Want pas dan beginnen we het gewicht van onze concepten te bevatten: oorlog, dat vanuit de etymologie gezien alleen al niet eenduidig is en zowel het verbreken van overeenkomsten, strijd maar ook het noodlot inhoudt. Of wat te denken van ons concept van ‘just’, ‘terrorisme’, of post-Darwiniaanse ‘evolutie’?

Zie, zo je wilt, deze editie als *praxis filosofie*. Laat de toren voor een keer afbrokkelen, zoek een wat minder comfortabele stoel op en maak zo je handen eens goed vuil aan deze Filosoof.

Gezocht: Columnist!

De Filosoof is op zoek naar een nieuwe columnist! Heb jij een filosofische, ontvullende of op een andere manier buitengewoon verfrissende blik op de wereld en kun je deze op originele wijze verwoorden? Doe dan mee aan de columnwedstrijd! Stuur je column van 500 woorden voor 10 januari 2009 op naar de.filosoof@phil.uu.nl. De hoogst gewaardeerde inzendingen zullen worden geplaatst in de volgende editie van de Filosoof en de winnaar krijgt bij ons columnistcontract aangeboden op geheel vrijwillige basis!

Rectificatie

Door een miscommunicatie tussen de redactie en onze drukkerij, is De Filosoof no. 39 op A5 formaat gedrukt, in plaats van het vertrouwde en beter leesbaar A4 formaat. Onze excuses voor deze onregelmatigheid. De redactie hoopt dat jullie de gelegenheid hebben benut en dit handzame exemplaar in jullie strandkoffer hebben meegenomen!

Stelling > Oorlog valt te legitimeren

Ernst Otto Onnasch (docent Wijsbegeerte)

De vraag naar de legitimatie van oorlog kan transcendentiaal worden beantwoord. En dan is het antwoord een duidelijk NEE als men bijvoorbeeld Immanuel Kants belangrijke werkje *Zum ewigen Frieden* (1795) erop naslaat. Daarbij maakt Kant wel een belangrijk onderscheid tussen de neiging aanvalsoorlogen om te dopen tot legitieme verdedigingsoorlogen – door bijvoorbeeld tegenover het volk te jokken over de rechtvaardigheid van de aanval – en een verdedigingsoorlog. Wij moesten naar Irak omdat diverse volksvertegenwoordigingen door de regeringen is voorgehouden dat daar massavernietigingswapens aanwezig waren die dreigden te worden ingezet. Deze volksvertegenwoordiging heeft m.i. geheel juist gehandeld. Echter blijken de regeringen minstens cruciale informatie voor een goede beoordeling te hebben achtergehouden. Thans is het zo dat een politieke partij er in Nederland mee wegkomt deze regeringsleugen omwille van andere politieke agendapunten niet te agenderen. Blijkbaar wordt de vraag naar de legitimiteit van oorlog door het volk cq. de kiezers niet meer erg serieus genomen. En hier zit de angel. Als je deze vraag niet meer of nog maar halfhartig stelt, is de dreiging geboren. Een volksvertegenwoordiging en dus een volk dat niet in opstand komt tegen zulke leugens, zeker wanneer het gaat om het bloed van de eigen kinderen en dus om de eigen toekomst, speelt met vuur, waar het zijn vingers lelijk aan kan branden. Zijn vingers? Nee, het gaat niet om onze welvaart, het gaat om de geest die deze welvaart - gebaseerd op vertrouwen, vrijheid en gelijkheid, geestelijke waarden dus - draagt. Wie die geest begint te verkwanselen neemt de fundamenten weg onder de moderne westerse samenleving en dus de rechtstaat. Wat Kant nog niet kon vermoeden, was dat de collaps van de rechtstaat feitelijk neer zal komen op de totale vernietiging van mens en aarde. Dat ook het liberalisme ons niet voor zo'n collaps kan behoeden toont de kredietcrisis aan. Niet alleen de politiek maar ook het volk is afgestompt voor de bitter bittere werkelijkheid van oorlog.

Inge de Graaf (1^e jaar Bachelorstudent Wijsbegeerte)

Ik ben van mening dat oorlog in geen enkel geval te legitimeren is: niet door een individu en niet door de overheid. Niemand heeft het recht om andermans rechten te schenden en zeker een overheid niet. Het is essentieel om aan te merken dat het vaak de onschuldigen zijn die slachtoffer worden, zoals burgers die gedwongen worden om hun gehele bezit achter te laten of in het ergste geval de oorlog niet overleven. Een land mag zijn macht absoluut niet misbruiken om, zo-

als in het recente voorbeeld van de Irak-oorlog, dingen voor elkaar te krijgen. In het geval van het bovengenoemde voorbeeld bleken uiteindelijk niet alleen het regime van Saddam Hoessein en zogenaamde “tekenen” jegens massavernietigingswapens (en wat hebben ze er veel gevonden..!) een rol te spelen, maar ook olie en een wraakgevoel tegenover terroristen. Een pikant detail: de betreffende terroristen die zichzelf die twee hoge torens in hebben geknald zijn toch al dood... Als ik iemand uit zelfverdediging per ongeluk een ravijn in duw, kan ik een fijne tijd in de cel spenderen, wat op zich goedkoper is dan mijn kamer die ik moet financieren, maar om eerlijk te zijn heb ik het woordje “cel” en “Bush” nog niet in één zin mogen horen. Oorlog is dus zeker in geen enkel geval legitiem: hoe durven wij het in ons zogenaamde rationele hoofd te halen onszelf “beschaafd” te noemen, als wij denken het afslachten van de medemens te kunnen rechtvaardigen?

David Dijkzeul (Masterstudent Wijsbegeerte)

Er is een eenduidig en gemakkelijk antwoord op die vraag te geven: ja. Oorlog is te legitimeren. Lastiger wordt het wanneer men vraagt hoe dan. Als je vanuit historisch oogpunt kijkt, zie je dat er veel legitimeringen te bedenken waren waar we vandaag de dag niet meer mee zouden instemmen. Oorlog voeren omdat ze in dat land een andere godsdienst voeren, om gebiedsuitbreiding, om troonsopvolgingen. Dit zijn in het huidige politieke klimaat geen goede redenen meer te noemen.

Belangrijk in de legitimering van oorlog is vooral dat de agressor wel een bijzonder goede reden moet hebben. Oorlog voeren omdat je als land wordt aangevallen zal iedereen begrijpelijk vinden. Zelf een oorlog beginnen is slechts toegestaan als er goede motieven zijn. Democratische en westerse waarden brengen valt daar wat mij betreft niet onder. Maar een land aanvallen omdat anders de gehele internationale gemeenschap in gevaar komt – door kernwapens bijvoorbeeld - heeft als motief meer legitimiteit. Een klap uitdelen om jezelf tien klappen te besparen klinkt redelijk, maar niettemin schendt je in zo'n geval een negatieve plicht; anderen niet schaden. Bovendien moet je kunnen aantonen dat jouw handeling als agressor daadwerkelijk noodzakelijk is om een groter leed te besparen. Die aanname wordt vaak wat makkelijk gedaan, bijvoorbeeld in de zoektocht naar massavernietigingswapens in Irak. *Better safe than sorry*, moet je in zo'n geval maar denken – hoewel er nog steeds talloze mensen door omkomen. Ik wil ook liever wereldvrede. Maar de realiteit lijkt dat niet te willen.

Verlag > Legermissie in Tsjaad

ROBERT BOSCH

.....

Allereerst zal ik mezelf even voorstellen: ik ben Robert Bosch, een korporaal der mariniers en heb voor een vredesmissie vijf maanden in Tsjaad verbleven. De groep waarmee wij die kant op gingen bestond uit een diversiteit aan mensen van alle leeftijden en ervaringsniveaus. Ik ben zelf nu negen jaar in dienst en ben hiervoor ook eenmaal weggeveest naar Irak.

Tsjaad, het op vijf na armste land van de wereld, is op dit moment in een conflict met het buurland Sudan. De situatie in Darfur is in Nederland uitgebreid in de publiciteit geweest. Duidelijk is dat deze situatie voor grote problemen zorgt in beide landen. In de regio oost-Tsjaad langs de grens met Sudan zijn diverse rebelligroeperingen actief die worden geholpen door dan wel de regering van Tsjaad dan wel van Sudan. Om de talrijke vluchtelingen te beschermen besloot de Europese unie met Frankrijk als voortouw om een Europese vredesmacht tijdelijk naar deze gebieden te sturen als voorhoede voor een grotere VN-macht. In juni van dit jaar zijn wij met zestig man vertrokken naar Goz-Beida, een plaats in het zuidoosten van Tsjaad. Daar hebben wij deel uitgemaakt van een Iers bataljon, waarvoor wij het verkenningwerk gingen doen. Goz-Beida is een stadje met ongeveer 30.000 inwoners en daarnaast even zoveel vluchtelingen en IDP's. IDP's zijn 'individual displaced persons', anders dan vluchtelingen. Het grootste verschil zit hem erin dat IDP's met een klein beetje hulp weer zo snel mogelijk naar hun eigen huizen terug willen en hun leven daar willen oppakken, in tegenstelling tot vluchtelingen. De stad is tevens de verzamelplaats van diverse vluchtelingenorganisaties zoals UNHCR en Unicef, maar ook van de minder bekende zoals de Italiaanse organisatie COPI die zich richt op het opleiden van verpleegkundigen. De samenwerking tussen militairen en NGO's (vluchtelingenorganisaties) is meestal nogal stroef, omdat NGO's

absoluut geen kant willen kiezen en niet met militairen geassocieerd willen worden, omdat ze vinden dat dit hun werk bemoeilijkt.

Opvallend was dat de mensen zeer trots zijn, maar wel bereid zijn om hulp te vragen en te gebruiken. Ook de omgang met elkaar en met hun dieren is door sommigen van ons wel eens anders gezien. Ondanks dat ruim de helft van de bevolking Islamitisch is, merk je er in de praktijk vrij weinig van. Een aantal moskeeën en de vrijdag als rustdag uitgezonderd. De positie die vrouwen innemen is er een op de achtergrond en de beslissingen worden over het algemeen zonder overleg alleen door de man genomen. Het is wel raar om te zien dat alle mannen lekker in de schaduw zitten te praten en de vrouwen eigenlijk de hele dag heen en weer aan het sjouwen zijn. Dit was trouwens in Irak niet anders. De kinderen moeten er verplicht naar school toe en hoewel ze er geen leerplichtamb-

tenaar hebben spreken de meeste kinderen er wel Frans, de oude koloniale taal. Voor de kinderen was het altijd een hele belevenis om ons door de stad te zien rijden en zelfs in the middle of nowhere

“Opvallend was dat de mensen zeer trots zijn, maar wel bereid zijn om hulp te vragen en te gebruiken”

kon je er op wachten dat je belaagd werd door de kinderen die dan vervolgens de hele dag veel lol beleefden aan het uitlachen van die gekke blanke mensen. Ook voor ons een leuke ervaring. Het is leuk om te zien dat een kind van tien jaar oud niet bang is van een twintig jaar oude, grote marinier, die dan ook tijd vrijmaakte om de kinderen te laten kijken naar van alles en nog wat. Ook worden de jongste kinderen altijd en overal mee naar toe gesleept door meestal een ouder zusje of broertje en zie je een meisje van tien jaar al rondslepen met een baby alsof het van haarzelf was (in dit geval niet, we hebben het nagevraagd).

Hierboven heb ik een korte beschrijving van een missie gegeven, die hopelijk veel goeds heeft gebracht, maar dat kunnen we eigenlijk pas over een paar jaar bekijken.

Artikel > Just War: Theory and Practice

BRIAN OREND

Just war theory, otherwise known as the just war tradition, is alive and well—influencing military policy and political practice from the White House to Baghdad, from Kabul to Darfur and beyond. The basic tenet of the theory is that it is sometimes morally permissible to engage in warfare. This sets the theory apart from pacifism, which denies this principle, as well as from realism, which stipulates that war and morality have nothing to do with each other and that war ought to be considered solely as a selfish calculus of national interests in things like power, security and natural resources.

Just war theory is steeped in tradition, and its real-world influence tends to wax and wane in opposition to realism, its main rival (at least in the minds of policy-makers if not pacifist activists). There are many reasons to think just war theory is strong now, as many heads of state are keen to offer moral justifications for the wars they order: George Bush and Tony Blair are only the most recent. Just war theory has also had heavy influence on the development of the international laws of armed conflict, for instance through the seminal Dutch lawyer Hugo Grotius (1583-1645) and then in the Hague and Geneva Conventions themselves.

Saint Augustine (354-430) is often identified as the tradition's founder, but this ignores the prior Greco-Roman contribution, which was substantial – especially, e.g. if one considers Aristotle (384-322 BC) and Cicero (106-43 BC). Augustine's unique obsession was with squaring what seemed a circle: how could one be a Christian (when Jesus' life seems to have exemplified pacifism) yet also justify the use of armed force and, indeed, mass killing (particularly against heathen barbarians bent on ruining Rome and conquering Christianity)? Augustine's reply: a ruler owes the duty of protection to his own people, and thus wars of self-defence are truly permitted morally. But the ruler's intent in ordering such wars can only be love for his own people, and have nothing to do with such deadly sins as hatred, anger, blood-lust and greed.

The tradition developed over millennia and today has – as perhaps its main focus – the framing of basic rules to aid decision-makers confronted by what Tolstoy simply, yet monumentally, referred to as “War

and Peace.” These rules are broken down into three categories, still referred to in their original Latin: *jus ad bellum* (the “justice of war”, political rules for starting wars); *jus in bello* (the “justice in war”, rules for soldierly conduct during war); and *jus post bellum* (“justice after war”, rules to guide the transition from conflict back to peace).

Jus ad bellum focuses on when, if ever, it is justified to unleash what Churchill once called “the black dogs of war.” The consensus of the tradition is that wars of self-defence from aggression are morally justified. Such wars aren't simply smart, or “wars of necessity” (to beat back conquest): they are fully good and morally just. They are so because aggression involves the use of armed force to violate the fundamental rights of individuals, and the communities they freely form: to live in peace; and to pursue happiness as they see fit. To violate such

rights – with brute force, no less – is to negate the basic possibilities of human civilization and essentially return us back to the jungle. Aggression must thus be resisted, with armed force if need be.

Whether non-defensive wars, or “wars of choice”, can ever be justified – such as the current one of regime change in Iraq – is an issue lacking consensus amongst just war theorists. Some, such as Aristotle and Cicero, justified wars of pre-emption, anticipation and even of empire-building. They sported, shall we say, a robust concept of “defence.” Others, like the Spaniard Vitoria (1492-1546) during The Conquest, argued that offensive wars are like “punishing a man for a sin he has yet to commit.”

The rules of *jus ad bellum* are as follows. Resort to war only if you have: a just cause (defence of your people); a right intention (no ulterior motives like ethnic hatred or greed); probability of success; and proportionality (the problem is so severe – like fanatical, aggressive conquest – that it truly requires war to check it). Furthermore, publicly declare your war through a proper authority (like the national legislature) and only turn to war once you have exhausted peaceful means of dispute resolution.

Jus ad bellum is meant to guide the decisions of those with the war power, often heads of state. *Jus in bello*, by contrast, is a set of rules designed to guide

officers and soldiers as they deploy the force set in motion by the political hierarchy. The rules here notably include the following: do not directly and intentionally attack civilians; extend benevolent quarantine to surrendered or captured enemy soldiers; observe proportionality between means and ends in planning attacks; no prohibited weapons (e.g. chemical or biological); no punitive reprisals against enemy violations of the laws of war; and no use of means “evil in themselves”, such as forcing captured soldiers to fight against their own side. These rules have the deepest pedigree in the theory, passing through medieval tournaments of aristocratic sporting (like jousting) all the way to the Bible’s Old Testament, which urged that targeting food supplies (like fruit trees) be considered an illegitimate act of war.

The deepest issues of *jus in bello* today concern the treatment of captured enemy prisoners and terrorists, as well as the status of civilian populations. Just war theory would urge *against* the use of torture, and strongly *in favour* of a robust hands-off policy regarding civilians. Some, such as realists, have viewed such insistences as hopelessly quaint, and have argued that 9/11 inaugurated the dawn of a new era, in which the old rules have to be set aside and the bare-knuckled struggle for survival be given free rein. TV shows like “24” encourage such thinking. There have been many similar declarations before, however, and they have all proven historically hasty and false. The betrayal of long-standing principles for apparent short-term gain is seductive but wrong-headed: just war theory counsels that, ultimately, winning well is the best revenge.

Jus post bellum is a still-developing, cutting-edge, aspect of just war theory which concerns what to do to ensure a smooth and just transition from war back to peace, once the war has been decided. It concerns such issues as: military disarmament; apologies; war crimes trials; compensation and punishment; publicly-declared peace treaties; and aid and rehabilitation, both political and economic. The successful instan-

ces of modern post-war reconstruction – notably the South after the US Civil War, and West Germany and Japan following WWII (note the US presence in all three) – provide deep and rich material which is of manifest relevance to what is currently happening in Afghanistan and Iraq. How can, and should, a war winner seek to transform the loser’s regime and society in the wake of conflict? What does history say about best practices in this regard, and are similar conditions in place in the current situations?

Just war theory draws on its extensive history to focus practically on rules. It does so as a handy aid to decision-makers burdened with these fateful issues. Its relevance stretches backwards into the deepest philosophical issues behind the ethics of the use of violence and the very point of human society and then, forwards, into the latest challenges in the War on Terror and how to think about – and act upon – them in a clear and principled way.

Just war theory has had its critics: some, e.g., suggest that linking warfare with justice only makes war more destructive and “crusade-like” in character. But it has the resources to reply: in this case, that something as serious as war *requires* moral restraint and

justification, and that an amoral, cynical approach to war is hardly *more* likely to result in *less* destruction.

Just war theory has also had its moments of irrelevance. But this is not one of those moments, as reflection on the ethics and justice of war is on the mind of every thoughtful citizen these days. Thousands of years in the making, the just war tradition continues to provide a wide and deep perspective on the ethics of war and peace.

“Just war theory counsels that, ultimately, winning well is the best revenge.”

Brian Orend is algemeen directeur van Internationale Studies alsmede professor in de Filosofie aan de University of Waterloo, in Canada. Hij publiceerde vier boeken over de ethiek van oorlog en vrede, waaronder *On War: A Dialogue* (2008, Rowman Littlefield) en *The Morality of War* (2006).

Interview > Oorlogs- psycholoog Kaz de Jong

BEATRIJS HAVERKAMP

Oorlogsgeweld tast meer aan dan lichamen van mensen. Juist mentaal kan het voor zodanige problemen zorgen dat de oplossing niet zonder hulp gaat. In het beste geval is er voor slachtoffers van oorlogsgeweld een noodhulporganisatie aanwezig die geestelijke gezondheidszorg biedt.

Kaz de Jong werkt voor Artsen zonder Grenzen en is als *Mental Health Advisor* verantwoordelijk voor de kwaliteit van deze noodhulpprogramma's op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg. Mensen die in aanraking komen met geweld, of die hun naasten hebben verloren, hebben hulp nodig om weer op een enigszins normale manier te functioneren in hun dagelijkse taken zoals het zorgen voor kinderen, een huishouden runnen of het presteren op hun werk – als ze dat al hebben. In het werk van De Jong draait het steeds om de vraag hoe de getroffen mensen zo snel mogelijk, maar op een duurzame manier geholpen kunnen worden in hun dagelijkse functioneren.

De Jong: “We zijn er niet primair om mensen te genezen, weer helemaal gezond te maken, te helen; dat is met deze omstandigheden niet realistisch. Maar ze helpen door te gaan in hun functioneren, door te gaan met overleven, dat is wel realistisch. We blijven in een gebied alleen

zolang het nodig is, dat wil zeggen: zolang we kunnen bijdragen aan het laten functioneren van individuen en groepen. Zo zijn we in Myanmar een maand of vijf, zes geweest terwijl we in Kashmir nu al acht jaar zitten. Als we een gebied verlaten, zijn we zeker niet echt klaar, maar we zijn een noodhulporganisatie: na ons moet het reguliere systeem het overnemen.”

Gevoelens van angst, onbegrip en rusteloosheid kunnen noodhulpverleners niet in korte tijd doen verdwijnen, maar ze kunnen wel helpen om deze gevoelens een plek te geven. “Mensen die een geweldservaring hebben meegemaakt, of een serie van geweldservaring – het zijn er vaak tientallen –, zijn *upset*. Ze kunnen er geen betekenis aangeven, denken dat ze gek worden, voelen zich onrustig.” Om aan deze gevoelens meer betekenis toe te kennen, blijkt het van groot belang te zijn om niet zozeer het individu alleen te benaderen, maar de hele leefgemeenschap centraal te stellen. Het interventiemodel waarmee De

Jong werkt, benadert de problemen van twee kanten. Enerzijds is er de psychologische component, waarbij het individu, dat door traumatische ervaringen in een soort isolement kan raken, weer in contact wordt gebracht met de groep, en weer onderdeel wordt van een systeem. Mensen met ernstige psychologische of zelfs psychiatrische problematiek krijgen intensieve counseling en soms medicatie van onze artsen. Dit is echter een kleine groep. Anderzijds is er de sociale component die zich richt op de grotere groep als geheel. Er wordt in de groep een educatief zorgsysteem geïntroduceerd, waarin met de leden van de gemeenschap wordt gesproken over wat hen overkomen is, hoe ze daarop reageren en hoe ze zichzelf kunnen helpen.

Het inschakelen van zelfhulpmechanismen blijkt een essentieel onderdeel te zijn in het zorgsysteem, omdat de capaciteit om jezelf te helpen de sleutel is tot een goede omgang met problemen, maar juist die sleutel soms niet meer werkt. Zo'n zelfhulpmechanisme kan vergeleken worden met de manier waarop je jezelf helpt als je wordt geconfronteerd met een probleem.

“Als het uit is met je relatie voel je je klote en ga je bepaalde dingen doen waardoor je je beter voelt. Je gaat 'ns wat afleiding zoeken, met iemand praten of soms zelfs naar

een professioneler persoon tegen wie je zegt: ‘Help me hier eens mee’. Overal in de wereld zie je bij mensen die in aanraking zijn gekomen met oorlogsgeweld wel ongeveer dezelfde verschijnselen, maar de manier waarop ze hiermee omgaan verschilt per werelddeel, land, cultuur, per mens. De een kan een eind komen met zichzelf helpen door bijvoorbeeld religieus te worden. Een ander stelt zichzelf gerust door enorm op zijn gezondheid te letten.”

“Overall in de wereld hebben mensen een reservoir aan zelfhulpmechanismen die op een gegeven moment uitgeput raken, ze blijken onvoldoende voor de ernst en duur van het conflict. Wij helpen hun individueel of als gemeenschap nieuwe te ontdekken of oude aan te passen.”

Hoewel De Jong al 15 jaar dit beroep uitoefent, bijna ieder denkbaar conflictgebied heeft aangedaan en daarbij steeds weer wordt geconfronteerd met im-

morele praktijken, heeft het zijn mensbeeld juist in positieve zin veranderd. “Ik zie zoveel krachten in de groepen en de mensen die we bijstaan; zo ongelooflijk veel wijsheid bij slachtoffers van geweld. Zo’n veranderend, maar waardevol perspectief op het leven.” Dit heeft niet alleen te maken met het vermogen van mensen om zichzelf verder te helpen, maar ook met de manier waarop ze omgaan met hun rol als slachtoffer. “Slachtoffers willen erkenning voor hun lijden, niet veel meer. Vanuit dat erkenningsprincipe is een stukje gerechtigheid belangrijk, als een soort morele *benchmark*, een moreel criterium, maar het denken over wraak is over het algemeen behoorlijk genuanceerd. Veel slachtoffers zijn daar überhaupt niet mee bezig. Dat vind ik waardevolle inzichten.”

Natuurlijk heeft dit ook een keerzijde: geweldspraktijken blijven plaatsvinden, omdat niemand er echt tegenop treedt. “Die gestructureerde en om politieke redenen soms getolereerde agressie, daar wen je

weinig aan. Op een soort hoger niveau zit er een kant van onrecht aan, waar ik me tot op de dag van vandaag boos over maak, maar die boosheid leidt nooit tot een soort van: ‘Nou ja, het is blijkbaar zo, ik kan niet zeggen dat ik er cynisch van ben geworden.’”

Als arts in een medische noodhulporganisatie kun je ook niet teveel bezig zijn met de vraag naar onrecht. Mensen die andere mensen hebben vermoord, hebben heel vaak even hard psychologische hulp nodig, ook zij kunnen getraumatiseerd raken door hun ervaringen. Artsen zonder Grenzen vraagt niet naar wat de mensen die bij hen komen zelf hebben gedaan, of ze schuldig zijn aan agressie, ook al zijn er soms sterke vermoedens. “Het maakt mij ook eigenlijk niet uit, omdat ik zie dat mensen door hun eigen ervaringen met geweld dingen gaan doen waardoor wij hen ‘dader’ zouden noemen. Maar ja, wat is een dader op een gegeven moment?”

Verslag > OVSE-missie in Kosovo

HUUB ALBERSE

December 2006
*Papa-Echo zero; this is two-four Foxtrot, over...
—Two-Four Foxtrot, send your message, over...
Two-Four Foxtrot, in vehicle seven-o-five, together with
Two-Four Charlie and Two-Four Delta heading to India
Sierra. ETA back sixteen hundred hours, do you copy?
—Roger that, Papa Echo zero is out.*

Mijn eerste dag op het werk bij de OVSE missie in Kosovo. ‘In wat voor wereld ben ik nou beland?’ vraag ik me af. In Wenen had ik, tijdens mijn stage bij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) al veel gelezen over Kosovo. Nu zit ik hier omdat ik een speciale interesse in het gebied heb gekregen, zelf wil ervaren hoe de situatie hier echt is en wil bijdragen aan de wederopbouw. Ik werd geplaatst ‘in het veld’ in het provinciestadje Pejë/Peć in het westen van Kosovo tegen de grens met Albanië en Montenegro.

Het dagelijkse radiogesprekje vanuit een witte OVSE 4WD met de ‘radio room’ van ons kantoor is aan het begin nogal imponerend, maar het wordt snel routine. Als je hier over straat loopt krijg je ook niet het idee dat het onveilig is. In 2004 zijn er echter heel onverwacht weer etnische rellen uitgebroken en zijn Servische huizen verwoest en een aantal mensen hier vlakbij vermoord. Daarnaast zijn er de laatste weken

in de regio weer een aantal incidenten geweest waarbij Serviërs die terugkeren bedreigd zijn met kalashnikovs en handgranaten.

Met mijn vier teamgenoten rijd ik iedere dag van het regionaal kantoor in Peja (zoals het in het Albanes wordt uitgesproken) naar ‘onze’ gemeente Istog/Istok. Wij volgen alle ontwikkelingen op het gebied van democratisering en mensenrechten en adviseren het gemeentebestuur en de ambtenaren. We hebben bijvoorbeeld alle scholen bezocht en gaan binnenkort met de directeur van onderwijs praten over het feit dat lijfstraffen toch echt verboden zijn, schoolboeken gratis moeten zijn en dat er genoeg brandhout en elektriciteit in de scholen moet zijn. Verder houden we de terugkeer van minderheden (vooral Serviërs) in de gaten en zorgen wij ervoor dat zij niet benadeeld worden en gelijke toegang krijgen tot gemeentelijke voorzieningen. Zo houden we bijvoorbeeld in de gaten of de buslijn die de ‘Servische’ dorpen verbindt zonder problemen kan rijden. De combinatie tussen het directe contact met de gemeente enerzijds en het rapporteren over de gebeurtenissen anderzijds bevalt me zeer goed; coöperatief naar buiten en een heldere en soms harde analyse naar binnen.

Kerst tussen de militairen

In Peja zijn voornamelijk Italiaanse NAVO militairen gelegerd om de veiligheid te waarborgen. Hun voer-

tuigen en checkpoints maken opvallend deel uit van het straatbeeld. Samen met een paar collega's ben ik uitgenodigd op de Italiaanse NAVO basis vlakbij Peja. Op kerstavond dineren we als eregasten aan de hoofdtafel met de generaal. Daarna gaan we naar de nachtmis die in een van de barakken wordt georganiseerd. Het was een bijzondere gelegenheid. Toch kan ik mijn lachen bijna niet inhouden als de priester binnen komt schrijden met twee misdienaren die volledig in camouflage tenue gehuld zijn. Beide misdienaren zijn een jaar of 18 en voelen zich zichtbaar zeer ongelukkig in deze rol. Een vast ritueel in een r.-k. dienst is het brengen van de vredewens. Toch moet ik even nadenken als ik 500 militairen in volledig uniform elkaar vrede zag wensen (ja, natuurlijk, het is een vredesmissie en niemand wil oorlog, maar het lijkt raar).

Clusterbommen

Het is maart 2007, binnen dezelfde regio werk ik nu in een andere gemeente. Ik ben nu coördinator van een team van drie mensen dat in de gemeente Junik werkt. Dit is een van de drie 'pilotgemeenten' in Kosovo. Het was tot voor kort onderdeel van een andere gemeente en wordt langzaam van de 'moedergemeente' losgekoppeld. Wij zijn hier nauw bij betrokken. Twee weken geleden zijn twee gemeentelijke wetten aangenomen die voor meer dan de helft door ons zijn geschreven en zijn we nu bezig met het opzetten van een gemeentelijke klachtenregeling voor burgers. De mooiste en ook moeilijkste klus vind ik de terugkeer naar hun dorpen door mensen wiens dorpen tijdens de oorlog verwoest zijn en waar nu de laatste UXO's (onderdelen van NAVO clusterbommen die niet ontploft zijn) worden verwijderd. Jammer genoeg duurt alles erg lang omdat de gemeente nog niet voldoende slagkracht heeft en financieel afhankelijk is van de centrale overheid of de 'moedergemeente'. Gelukkig hebben we als team een klein budget om zelf kleine projecten kunnen uitvoeren. Zo hebben we de gemeentelijke website opgezet (www.junik-komune.org) en zijn we nu bezig met een gemeentelijk informatiekraantje, het drukken van een schoolkrant en de viering van kinderdag. Beide projecten op de scholen combineren we met een project over mensenrechten, kinderrechten en tolerantie.

Geen stroom en water

Het is al weken ontzettend warm hier, de minimum middagtemperatuur ligt sinds begin juli tussen de 30 en 42 graden. De gloeiend hete straten van het stadje zijn gevuld met de dikke Mercedesen en Volkswagens van de diaspora, de geëmigreerde Kosovaren die in de zomer vanuit Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Zweden en Nederland naar Kosovo rijden om familie op te zoeken. Omdat deze mensen vaak veel geschenken voor hun familie meenemen worden ze liefkozend 'schatzi' genoemd. Door de hitte zijn de elektriciteitsproblemen groot en hebben we nog maar zo'n 12 uur per dag stroom. Ik heb ook vaak geen stromend water omdat de pomp niet werkt en de druk op de leiding te laag is. In sommige wijken komt nog maar twee uur per dag water uit de kraan. Vanuit mijn slaapkamerraam zie ik 's avonds de gloed van de bosbranden in de bergen. De lokale brandweer is uitgerust met brandweerauto's uit Duitsland die daar in de jaren '80 zijn afgedankt, gelukkig zijn de NAVO troepen nu te hulp geschoten en proberen met helikopters de branden te blussen.

Onafhankelijkheid...

Na vijftien maanden zit mijn werk erop bij de OVSE in Kosovo en zal ik binnenkort terugkeren naar Nederland. Gisteren is de onafhankelijkheid uitgeroepen en

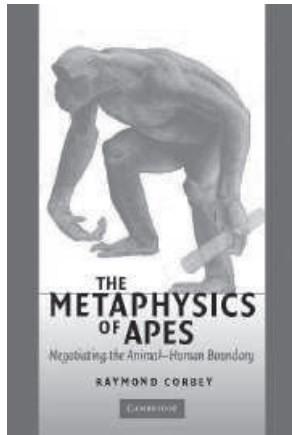
ik realiseer me dat ik in een bijzondere periode heel bijzonder werk heb mogen doen. Mijn Albanese collega's ontkurken een fles champagne, voor hen is dit een zeer emotioneel moment. Zij hebben de bewegingen van de Servische troepen geobserveerd tijdens de Kosovo verificatie missie in 1998/1999, zij zijn daarna op de vlucht geslagen naar Albanië en Montenegro toen hun stad

werd platgebrand, zij zijn acht jaar aan het werk geweest voor de OVSE om Kosovo te laten verworden tot een stabiele, tolerante, multi-etnische democratie. Zij zijn blij dat deze zo belangrijke stap gezet is, die zo veel symboliek met zich meebrengt. Maar zij zijn zich ook bewust dat die stabiliteit en tolerantie nog geen vanzelfsprekendheden zijn, dat hun leiders nu zelf volledig verantwoordelijk zijn voor de aanpak van de corruptie, de georganiseerde misdaad en voor het opbouwen van een economie waarin nu nog veel meer dan de helft van de beroepsbevolking zonder werk zit... Vandaag is het feest, maar daarna moet er nog ontzettend veel gebeuren.

Interview > Raymond Corbey

DASCHA DÜRING

Raymond Corbey is professor filosofische antropologie aan de Universiteit van Tilburg, evenals in deeltijd verbonden aan de faculteit archeologie in Leiden. Zijn onderzoek spitst zich toe op menselijke en dierlijke cognitie, socialiteit en cultuur vanuit een evolutionair perspectief: hij bestudeert voornamelijk hoe filosofische gezichtspunten en hun geschiedenis onderzoek in de etnologie, paleoantropologie en primatologie leiden. Zijn meest recente publicatie is *The Metaphysics of Apes: negotiating the Animal-Human Boundary*. Ik interviewde hem naar aanleiding van de oratie die hij hield ter ere van zijn aanstelling als bijzonder hoogleraar in de Theoretische Grondslagen van de Archeologie aan de Universiteit Leiden, getiteld *Homo Reciprocans: Mauss, Hobbes en Darwin*.

Mauss onderschrijft het idee van de Hobbesiaanse natuurstaat: die van een oorlog van allen tegen allen. De mens streeft zijn eigenbelang als het ware met bijl in de handna; geweld speelt een grote rol. In Hobbes' conceptie ontsnapt de mens uit de natuurstaat door de spreekwoordelijke ondertekening van het sociaal contract, welke gekarakteriseerd wordt door de onderwerping van het individu aan de soeverein. Hoe ziet Mauss de ontsnapping uit de natuurtoestand?

“Voor Mauss karakteriseert de overgang naar een sociale orde zich door de gift: de mens leert geven, ontvangen en teruggeven. Er ontstaan sociale verbanden, vriendschap. Je moet deze overgang eigenlijk op twee verschillende niveaus bekijken: enerzijds is er volgens hem een strikte scheiding tussen een oerstaat van oorlog en geweld, lang geleden, en de gemeenschap die daaruit ontstaan is, doordat mensen afspraken gingen maken en zich daaraan gingen houden. Dit is een perspectief van historische aard. Anderzijds kun je de overgang zien als iets wat op elk moment plaatsvindt en constitutief is voor de menselijke natuur. Zo gezien is de natuurstaat de natuurlijke neiging van mensen hun eigenbelang na te jagen. Die neiging wordt bedwongen, getranscendeerd door uitwisseling: een geven, ontvangen en teruggeven dat dagelijks plaatsvindt, voortdurend sociale orde vestigt

en herbevestigt. Heel elementair gebeurt zoets al als de ene vreemde de andere groet, of een stoel aanbiedt. Bij Hobbes wordt de transformatie naar gemeenschap en morele orde belichaamd door de installatie van de Staat, bij Mauss is dit de gift.”

U heeft kritiekpunten op het mensbeeld dat Mauss naar voren brengt. Zou u de bezwaren die u heeft kunnen uitleggen?

“Mauss' idee is veel te dualistisch. In de natuurtoestand is de mens wild, natuurlijk op een rauwe manier: hij handelt naar zijn oerdriften. Na de door de gift bewerkstelligde transformatie wordt zijn gedrag gekenmerkt door het beheersen van zijn oerdriften. In deze beschaafde, sociale situatie ontstaat moraliteit: hier was dus geen ruimte voor in de natuurtoestand. Ik vind dit een te eenzijdig beeld van de menselijke natuur: Mauss spoort niet met de evolutiebiologie! Dit is hem natuurlijk niet echt aan te rekenen, hij publiceerde zijn beroemde *Essay sur le Don* al in 1923. Er is echter recentelijk veel onderzoek verricht waaruit blijkt dat rekening houden met anderen, ook niet-verwanten diep in de menselijke natuur geworteld is, ook qua evolutionaire wortels. Naast egoïsme en agressie is ook altruïsme een natuurlijk gegeven. En niet alleen bij mensen, ook bij een aantal andere soorten.”

Kunt u een voorbeeld geven?

“Kijk, je kunt menselijk gedrag op twee niveaus verklaren: je kunt kijken naar het individu, hoe individuele personen met elkaar omgaan. Op dat niveau opereert Mauss. Maar vervolgens kun je ook kijken naar de evolutionaire wortels van hoe we voelen en handelen. Een mooi voorbeeld is een filmpje dat ik een tijdje geleden op internet tegenkwam: een acteur werd gefilmd die in een warenhuis steeds deed

“Grote ethici als Aristoteles en Kant, moeten geconfronteerd worden met de evolutietheorie”

alsof hard ten val kwam. Vreemden schoten telkens te hulp. Dit is een manier van moreel handelen: er komt voor de omstanders geen persoonlijk gewin bij te pas, zij hebben er geen individueel belang bij de gevallen te helpen. Toch doen ze het. Er is een mooie casus die dit illustreert: er is documentatie van een oorlogssituatie waarin twee soldaten een rol spelen, twee vrienden. Eén is gewond geraakt, de ander probeert hem

te helpen als een granaat tussen beide jongemannen landt. De soldaat die niet gewond is kan maken dat hij weggomt, maar hij doet het tegenovergestelde: hij beschermt zijn vriend door zijn lichaam over dat van zijn gewonde vriend te plaatsen. Beiden overleefden en zijn oud geworden, ondanks zeer zware verwondingen. Er is veel geschreven naar aanleiding van dit voorbeeld, het vormt een goede empirische ondersteuning van de evolutionaire benadering van altruïstisch menselijk gedrag, die dus stelt dat dit een uiting is van de menselijke natuur.”

Kunt u wat meer zeggen over de evolutionaire achtergrond hiervan?

“Onze voorouders leefden een paar miljoen jaar lang in Afrika. De omstandigheden waren hard: het was een gevaarlijk landschap, zware concurrentie met dieren en andere groepjes mensen. Wat kort door de bocht geformuleerd: al onze voorouders die niet zeer altruïstisch waren, zijn uitgestorven. We zijn van nature sociaal, niet, zoals Mauss dacht, asociaal. Daarnaast kunnen we ook heel vervelend zijn - om dezelfde “diepe” evolutionaire redenen. Dit is een harde noot om te kraken voor filosofen, die er dan ook vaak met een grote boog omheen lopen: altruïstisch handelen is bij mensen dus van dezelfde categorie als de grote kaken van de krokodil. Altruïsme is de voortzetting van de *struggle of life*, slechts met andere middelen.”

Maar dit is dus eigenlijk geen ‘echte’ moraliteit, zij is puur evolutionair...

“Absoluut. Slechts natuurlijke neiging, zegt Kant, en dus niet ‘echt’ moreel. Dit is een groot probleem voor de wijsbegeerte: zij moet zich ook bezig houden met menselijke evolutie. Darwin moet serieus genomen worden door filosofen: grote ethici als Aristoteles en Kant, moeten geconfronteerd worden met de evolutietheorie.”

Wow, veel filosofen zullen zich door zulke boude uitspraken best op de tenen getraptvoelen...

“Jazeker, ik moest laatst in Parijs oppassen dat ik niet letterlijk door een aantal Maussianen het gebouw uit werd gegooid. Het idee dat moraliteit, het moreel Goede, in de menselijke natuur te vinden is gooit morele systemen compleet overhoop, en zodoende gaan natuurlijk veel filosofen steigeren. En niet alleen filosofen: de observatie dat moraliteit, altruïstisch handelen, in de menselijke natuur is te vinden heeft nog veel verstrekender gevolgen indien je door onderzoek tot de conclusie komt dat dit gedrag ook bij andere primaten is te vinden... Mensen houden er niet van op dezelfde evolutionaire wijze verklaard te worden als

het dier, wij willen toch anders zijn, hoger: wij willen rationaliteit en normativiteit kunnen beschrijven als factor die ons van de dieren onderscheidt. Maar als wij in onze filosofische reflectie de causaliteit van soortbehoud meenemen moeten we tot een herdefiniëring van die begrippen komen. En laten we wel wezen, darwinistisch denken is toch een alomtegenwoordig gedachtegoed... Daniel Dennett verwoordde het mooi als het *universal acid* dat alles aanvreet.”

Even recapituleren: uw kernidee is dus dat de filosofie, waarin de menselijke natuur veelal wordt begrepen vanuit een benadering van de individuele ontwikkeling, geconfronteerd moet worden met Darwin, die het overleven als vormende factor voor de aard van het beestje ziet. Blijft er dan nog wel iets over van begrippen als normativiteit?

“Dat is dus precies de uitdaging voor de filosofie. Kijk, als je Hobbes, Mauss en Darwin verbindt houdt je dus bijvoorbeeld het idee van de gift, alleen is dit niet zoals Mauss stelt een beheersing van de menselijke natuur, maar juist een articulatie daarvan. Aan de ene kant zou je zeggen dat de mens zijn morele impuls juist volgt, aan de andere kant vormt dit een ontkenning van de morele waarde ervan... Het is aan de filosofie menselijk gedrag te herinterpreteren en herformuleren.”

Goed, nog even over oorlog, waar deze editie toch over gaat. Met het idee dat moreel handelen in de menselijke natuur te vinden is, wordt de gewelddadige aard van de ‘natuurmens’ enigszins naar de achtergrond geduwd. Wat speelt geweld, oorlog, als natuurlijke uiting voor rol in een darwinistisch perspectief?

“Dat is veel te complex om nu ook maar enigszins te bespreken. Toch een paar opmerkingen. Ik sprak op een congres in Canada met een psychiater die verantwoordelijk was voor een groot aantal zeer gewelddadige gedetineerden. Hij achtte, zei hij, van alle misdadigers die hij kende, er geen één echt verantwoordelijk voor zijn daden. In deze zin is geweld ‘abnormaal’: een gevolg van uitzonderlijke omstandigheden, zoals toeschouwer of slachtoffer te zijn van geweld op jonge leeftijd, of genetische afwijkingen... Anderzijds kan veel geweld gezien worden als een evolutionair gezien vrij *normale* rationele strategie: de kortste weg naar je doel. En dan is er het tragische aspect: neem de Eerste Wereldoorlog, die heeft de dood van talloze personen veroorzaakt, terwijl zij per conto voor geen van de zijden een positief resultaat opleverde. In Frankrijk vielen toen herhaaldelijk tienduizenden jonge mannen op één dag...”

Vanuit evolutionair perspectief speelt geweld dus eigenlijk een ondergeschikte rol als aspect van de menselijke natuur? Indien je ervan uitgaat dat altruïstisch handelen het overleven van de mens in groepsverband ten goede komt, zou gewelddadigheid het succes van onze soort juist ondermijnen...

“Ik zie het eerder zo: altruïsme is een essentieel gegeven in de evolutie van de mens omdat het in zekere zin - niet letterlijk - gewelddadig is. Wie goed was voor verwanten, vrienden, groepsgenoten was in feite hard - soms ook letterlijk - tegen andere categorieën. Onze altruïstische neigingen zijn even ‘blind’ ontstaan, uitgeselecteerd in de concurrentieslag die de evolutie nu eenmaal is, als gewelddadige neigingen en als zodanig daarmee vergelijkbaar. Dat filosofisch een plaats te geven zonder in allerlei faciele vormen van dualisme te vervallen is geen sinecure.”

Strip: War

MARTIJN ENGELS

It's a tough choice.

War

Peace

Coffee

Artikel > Yes, we can

ALEXANDER OEY

.....

We're gonna smoke them out. Hunt them down." Met deze woorden begon George W. Bush daags na de aanslagen van 11 september 2001 zijn 'War on Terror'. Afghanistan werd platgebombardeerd, want daar zouden de bedenkers van de aanval zich schuil houden. De strijders die in Afghanistan gevangen genomen waren werden volgens speciaal militair recht opgesloten en zonder proces vastgehouden op Guantanamo Bay. De USA vielen zonder mandaat van de UN Irak binnen. Onder het mom van de oorlog tegen het terrorisme werden wetten ingevoerd die de privacy van burgers drastisch zouden beperken. Dit was allemaal nodig want de vijand, Al Qaeda, was het nieuwe kwaad. *Satan was reborn.*

Voor de westerse wereld was het duidelijk waarom deze aanslagen waren gepleegd: het was een aanval op onze vrijheid, op onze democratie. Maar de onderliggende vraag werd zelden of nooit gesteld: waarom zouden ze onze vrijheid en democratie willen aanvallen? Voor de meeste mensen was het evident dat moslims een andere cultuur en religie hebben en dus tot alles in staat zijn. In Nederland was het simplisme niet van de lucht. Film maker Theo van Gogh werd vermoord. Afgeslacht, met een pistool en een mes. De moordenaar droeg tijdens de moord een djellaba en hij citeerde uit de Koran. Alle vooroordelen werden nog eens bevestigd.

Een enkeling voelde aan waarom de USA werkelijk werden aangevallen. Filmregisseur en New Yorker Woody Allen riep enkele dagen na de aanslagen van 11 september dat dit een *Wake up call* voor Amerika was. Vroeger of later zou Amerika zich geconfronteerd zien met een reactie op haar hegemonistisch gedrag dat al zolang duurde. Dus werd het tijd dat Amerika tot dit inzicht zou komen.

Maar in plaats daarvan was er een wereldwijde onwil van publiek en politici om zich te verdiepen in de problematiek van het Islamisme. De onwil om het motief van de terrorist te zien. De politiek meldde simpelweg dat we met het terrorisme moeten leren leven. Voor mij is dat een cynische en onverantwoordelijke houding. Zeker voor politici die een product van de verlichting menen te zijn en de ratio zeggen te omarmen. Anno 2006 was de retoriek reeds in alle soorten en maten gepasseerd en ik voelde de nood-

zaak om een tegengeluid te laten horen: waarom gaan we niet gewoon praten met Al Qaeda? Waarom vragen we ze niet gewoon wat er aan de hand is? Het was mijn uitgangspunt bij het maken van de documentaire 'Onderhandelen met Al Qaeda?' uit 2006.

Maar wat valt er te onderhandelen? Het is niet realistisch om te denken dat je met *hardliners* als Osama Bin Laden en Ayman al-Zawahiri om de tafel kan gaan zitten. Wat wel kan is hen de wind uit de zeilen nemen. En dat is alleen mogelijk als Amerika haar positie in de wereld herdefinieert. Het land zal zich niet meer als 'gidsland' dienen te gedragen waarbij het waarden als democratie en vrijheid probeert te exporteren. Een land dat Guantanamo en Abu Ghraib heeft voortgebracht heeft wat dat betreft geen enkel recht van spreken meer.

Het zal zijn plaats moeten kennen naast Europa, China, India, Latijns Amerika en Afrika. Het kan niet meer de politieagent van de wereld zijn.

Al vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw heeft Amerika aanzienlijk aan morele kracht ingeboet. Van de steun aan de

Iraanse Shah Reza Pahlavi tot en met de steun aan de junta van Augusto Pinochet in Chili. Van de Vietnamoorlog tot en met de steun aan de doodseskaders in Nicaragua. Eigenlijk kan het land al een halve eeuw het woord 'moraal' niet meer in de mond nemen. En dat is precies wat Woody Allen met zijn *wake up call* bedoelde. In Cairo sprak ik een advocaat die met de tweede man van Al Qaeda, al-Zawahiri, in de gevangenis had gezeten. Hij is advocaat van enkele kopstukken van het Islamistische terrorisme en wordt door velen gezien als Al Qaeda-kenner. De Arabisch zender Al Jazeera vraagt hem bij iedere boodschap van Al Qaeda om commentaar. Hij is er heilig van overtuigd dat het terrorisme van Al Qaeda en aanverwanten zal stoppen als Amerika zijn buitenland politiek wijzigt en zich minder met het Midden-Oosten zal bemoeien.

Vandaag kreeg de nieuwe president van de USA, Barack Obama, een brief van de president van Iran, Mahmoud Ahmedinejad. Hij feliciteerde Obama met zijn overwinning en schreef: "*You are expected to make a fast and clear response to the demands for a fundamental change in US domestic and foreign policy, which all people in the world as well as Americans want on top of your agenda*". Het heeft even geduurd, maar

“Waarom gaan we niet gewoon praten met Al Qaeda? Waarom vragen we ze niet gewoon wat er aan de hand is?”

wellicht komt er een na een halve eeuw Amerikaanse mondiale dominantie een nieuw evenwicht in de wereld. Een wereld waarin Satan plaats kan maken voor dialoog. De president van een land dat tot voor kort nog een 'schurkenstaat' uit de 'as van het kwaad' heette te zijn stuurt een felicitatie aan de nieuwe president van de USA. Dat is sinds de Iraanse revolutie van 1979 niet meer gebeurd. Wie weet is het mogelijk. Praten

met de vijand. Zouden we het niet eens proberen? *Yes, we can.*

Alexander Oey is documentairemaker bij Tegenglicht. Hij regisseerde o.a. *Onderhandelen met Al Qaeda* (14/05/2006) en *Euro-Islam volgens Tariq Ramadan* (06/03/2005).

FUF-activiteit > Het Oktoberfeest

LAURIE KOEKENBIER

Om het ijs te breken tussen de verse eerstejaars filosofiestudenten en hun docenten, werd donderdag 23 oktober in een broeierige Catacombe het jaarlijkse Oktoberfeest gehouden. De Grote Catacombe was ter gelegenheid van het feest met als thema "De Donkere Middeleeuwen", omgetoverd tot een mufte, bedompte kelder. Gezegd moet worden dat vooral de toiletten erg middeleeuws roken.

De tafels waren rijkelijk gedekt met brood, boter, worst, appels en wijnen. Vooral die laatste vond gretig aftrek aangezien je voor een biertje aan de bar wél een muntje moest betalen. Het eerste deel van de avond was er een vol programma van toneelstukjes, lezingen en liedjes, dat aan elkaar werd gepraat door Wienik.

Het toneelstuk van de FUF was een topper. Hun versie van het verhaal van Abelard en Heloïse was misschien niet helemaal waarheidsgetrouw, maar ik droomde er al tijden heimelijk van Mike in een mailot rond te zien dansen. Joeri in een jurk was trouwens ook niet mis.

Natuurlijk kon een quiz niet ontbreken. Hierin streden de tutorgroepen tegen elkaar met als wapen hun (al dan niet filosofische) kennis van de Middeleeuwen, en er werd lustig overlegd en vals gespeeld.

Maar het hoogtepunt van de avond was wel het toneelstukje van Marcus Düwell, Joel Anderson en Bert van der Brink die hun eigen aflevering van een Duitse detectiveserie speelden, waarin ze diepe intellectuele dialogen voerden en het bier naar de Middeleeuwen brachten.

Na de prijsuitreiking voor het beste kostuum, die Inge terecht won voor haar zelfgemaakte outfit, was het programma afgelopen en begon het tweede deel van de avond. Het deel waarin de poorten open werden gegooid voor de meerderejaars filosofen, het deel waarin tafels en stoelen aan de kant werden geschoven en plaats maakten voor een dansvloer, het deel waarin bier en wijn nog heviger vloeiden dan voorheen, en het deel waarin een aantal meiden toch wat biseksuele trekjes bleken te hebben...

Afstudeerrubriek > JongeHond

NIKKI BRÖRMANN

Afgelopen week mocht ik voor het eerst in zo'n 5 jaar naar een nieuw soort donderdag borrel: de FUF-ers reünie. Lekker eten in de Mick terwijl naast je een mede-oud FUF-er zijn verhaal doet. Hij was nu een hoge baas binnen de universiteit zelf. Goed om te weten dat die filosofen binnen sommige werkvelden toch nog een beetje de koningen zijn die Plato voor ogen had. Ik ben nog een broekie daarentegen en kom nog maar net kijken op de grote mensen marktplaats. Wellicht tegen verwachtingen in mag ik mezelf sinds juni, na 4,5 jaar studeren, master

in de (politieke en sociale) toegepaste ethiek noemen. Ik voelde de grote mens in mij kriebelen en had vele grootse ideeën om die vorm te geven, zoals baas van de wereld worden (ook wel: de nieuwe Ban-Ki Moon). Ze waren bij de VN helaas niet geïnteresseerd. Wat ik wel wist was dat ik het tijd vond om de banden met Nederland, Utrecht in het speciaal, weer eens aan te trekken en hier iets te zoeken. Iets praktisch, maar waar ik toch ideologisch achter kon staan. Ik heb er over gedacht om een aanbieding lerares filosofie aan te pakken, maar besloot dat ik nog niet klaar was om voor middelbare scholieren te gaan staan. Zo ging ik, zonder

zorgen, maar lekker surfen in Frankrijk. Waar kan een net afgestudeerde beter over haar toekomst nadenken dan deinzend op de golven? Precies, nergens. Een van mijn sollicitaties worp daar zijn vruchten af. Op een reünie BBQ van mijn filosofie mentor groep (onder leiding van Piet Steenbakker) vertelde Raoul mij over een mystieke groep mensen die zich JongeHonden noemde. Iets praktisch en ideologisch naar het scheen. De volgende ochtend de Google er op los gelaten en kwam zo op een verouderde site met een stel gezichten en inhoud die me aansprak. Met onnozel optimisme als immer stuurde ik een open sollicitatie en ging op vakantie. Daar werd ik gebeld dat het een interessante mail was, en een tink (telefonisch interview) en een pink (persoonlijk, zie tink) later was ik een baan rijker. Een grote mensen baan. Intussen had ik in Frankrijk ook de mogelijkheid gekregen om in Peru voor Soul Surfers vrijwillig te beginnen, maar ondanks dat ze (lees: Wij, de

koningin) me ook wel eens Nikki 'het bloed kruipt waar het niet gaan kan' Brörmann noemen, besloot ik voor het Nederlandse avontuur te gaan. Nu werk ik inmiddels al 2,5 maand als JongeHond in Utrecht en verschillende plekken in Nederland. Officieel worden we 'young professionals' genoemd, wat voor mij neerkomt op 'freelance' projectmatig werken voor non-profit organisaties. Ik maak hier deel uit van een groep ambitieuze, ietwat brutale, kritische, maar voornamelijk ook gezellige en maatschappelijk betrokken academici tussen de 23 en 30 jaar. Het is

een lekker platform voor persoonlijke ontwikkeling en ook geschikt voor mij, wiens bloed kruipt en idealen nog vers in het geheugen liggen. Ik pak projecten aan die variëren van een dag tot maandenlang, bij adviseurs tot overheden of stichtingen, en van onderzoek tot advies en organisatie. Zo heb ik de Dag van de Dialoog mogen organiseren/coördineren, doe ik onderzoek naar sociale woningbouw en werk als adviseur binnen het kennis- en dienstencentrum op het terrein van arbeidsverhoudingen in het publieke domein. Voornamelijk in de grote steden: Amsterdam, Den Haag, Utrecht etc. Het blijkt dat communiceren op professioneel niveau niet het-

zelfde is als communiceren op filosofisch niveau en verantwoordelijkheden van 40 uur in de week niet die van het studentenleven zijn, maar leren blijft leren en het OV hetzelfde. Alleen krijg ik er nu een laptop en visitekaartje bij. En is de gok op zelf ondernemen of werken bij de VN morgen minder onnozel optimisme dan het gisteren was. Het was wennen voor zo'n vrijbuiters als ik, maar ik kom glimlachend thuis. Het weekend is ineens weekend. Werk voornamelijk over werkdagen en -tijden uitgesmeerd en niet over slape-loze marathons. Het motto is nog steeds *work hard, play hard*. Het is nog steeds bluffen en op je bek gaan en trots zijn op wat je doet. Nu schaar ik me echter niet langer enkel achter het academisch 'pluribus ex unum', maar ook achter het professionele 'vele (Jonge) Honden maken licht werk'. Schrijf ik vanuit het Hok, hier in Utrecht.

Met vriendelijk groet uit grote mensen land,
Nikki 'JongeHond' Brörmann

Filmklassieker > Apocalypse Now

ROB LOS

Alleen al over het tot stand komen van “Apocalypse Now” gaan genoeg verhalen op internet de ronde om de film een cult-status te geven. Francis Coppola zegt dan ook “Wij maakten deze film op de manier dat de Amerikanen hun oorlog voerden. We waren met veel te veel mensen, te veel geld, te veel materiaal en we werden langzaam maar zeker gek”. De film vertelt het verhaal over de apathische captain Robert L. Willard, een CIA-agent die tijdens de Vietnamoorlog de Nungrivier afdaald om in Cambodja een losgeslagen en waanzinnige kolonel Kurtz te liquideren.

De gepresenteerde Amerikaanse soldaten bedienen zich van een verwrongen moraal in de trant van ‘wat je niet begrijpt, schiet je kapot’. Een goed voorbeeld is de kolonel Killgore die met zijn helikopters (Wagner uit de luidsprekers van de toestellen!) een vijandelijk Vietnamees dorp plat bombardeert. Killgore gedraagt zich bijna lachwekkend inconsequent; dan als echte macho-leider (“I love the smell of Napalm in the Morning”), dan weer een leider in humanitair persoon (hij neemt spontaan een baby aan van een huilende moeder). Doel van het bombardement was uiteindelijk om op het aanliggende strand te surfen (Killgore: “Charlie don’t fuckin’ surf”).

Gedurende de surrealistische trip op de Nungrivier krijgt men net als captain Willard de hoop dat deze kolonel Kurtz wel wat zinnigs te vertellen heeft in deze chaos. De film bereikt dan ook zijn filosofische hoogtepunt wanneer Willard, na een lange reis, de ‘waanzinnige’ kolonel Kurtz ontmoet. Kolonel Kurtz stelt in Nietzscheaanse begrippen (hij wordt dan ook door zijn soldaten vereert als een soort van Übermensch) dat een oorlog niet te winnen is door ontwikkelingshulp of door soldaten genoeg bier&vertier te geven. Zijn idee is dat als hij de beschikking had over een klein aantal mannen, die ‘de wil’ en het doorzettingsvermogen in zich hebben alles te doen wat nodig is, dan zou hij deze oorlog kunnen winnen. Hij ondersteunt dit verhaal met een casus over het afhaken van ledematen (“Angst moet je beste vriend zijn,

zo niet dan is het je grootste vijand”).

Alhoewel hij succesvol is met zijn tactieken is dit goedkeuren van instrumentele toepassing van grenzeloos geweld meteen het sterkste argument tegen zijn betoog; hij is waanzinnig geworden en lijdt onder wat hij gezien en gedaan heeft, al prevelend “the horror... the horror” komt hij aan zijn, min of meer, eigen gekozen einde.

De film heeft vele metaforen. Het afdalen van de rivier kan gezien worden als metafoor voor het afdalen in de diepten van de menselijke ziel en moraal. Daarnaast lijkt er een tweede metafoor te zijn, in die van de Vietnamoorlog zelf; in het begin wordt er nog met overtuiging gevochten, onderweg komen er steeds meer vraagtekens omtrent de zin van de hele onderneming.

Conclusie is dat *Apocalypse now* zeker een oorlogsfilm is die zich onderscheidt van andere films in het genre. Niet alleen gaat het (net als zovele films) over de zinloosheid of anderzijds de heroïek van de Vietnamoorlog, maar deze film behandelt vooral het denken over oorlog van Amerikaanse soldaten tijdens de Vietnamoorlog.

Apocalypse Now (1979)

Regie: Francis Ford Coppola

Lezingverslag > ‘De wereld in alle staten’ door Ko Colijn

AN WOUTERS

.....

De eerste Bart Tromp lezing, vernoemd naar wijlen bijzonder hoogleraar Internationale Betrekkingen Bart Tromp, werd 24 oktober jl. gehouden door prof.dr. Ko Colijn. Deze Bart Tromp lezing wordt georganiseerd door het Nederlands Gesprek Centrum, in samenwerking met Het Parool en de Rode Hoed.

Het is vrijdag 24 oktober. Ik ben op weg naar een lezing over een wereld die in alle staten lijkt te zijn. In mijn hoofd klinken de woorden van Jürgen Habermas nog na. Dat is niet zo heel gek: ik lees momenteel namelijk een tekst van hem over hoe de wereldpolitiek er idealiter zou moeten uitzien. De tijd waarin de staten het voor het zeggen hebben, raakt stilaan in vergetelheid. Internationale organisaties nemen het stokje over! In dat opzicht beschouwt

Habermas de Europese Unie als een mooi tussenstation, maar tegelijkertijd ook slechts als een tussenstation. Terwijl ik dit denk, naderen mijn voetstappen de Rode Hoed. Het is nog vroeg, maar de avond is zwanger van drukte. En ja hoor, mijn gedachte woorden waren nog niet koud of een menigte stroomde toe. Het was een slijke aangelegenheid: de geur van dure parfums verstrooide mij een beetje. Ik besloot alvast een plekje te gaan zoeken in de grote zaal. Toen viel ik bijna van mijn apropos: de grote zaal bleek een oude kerk te zijn! Ironisch, hoe een instituut van oorlog vanavond podium zou geven voor een constructief praatje over wereldpolitiek.

Postmodern als ik ben, nam ik plaats. Met mij enkele andere bezoekers en niet veel later zat de zaal vol. Een gastvrouw opende de lezing. Eer ging uit naar de dwarse en geëngageerde maar inmiddels overleden Bart Tromp. Daarna begon het dan echt. Professor Ko Colijn sprak als docent Internationale Betrekkingen over politieke actoren. Hierbij suggereerde hij een verschuiving van een oude situatie naar de huidige situatie. In de oude situatie hadden de staten het voor het zeggen, en dan met name de Verenigde Staten van Amerika en Rusland (of om precies te zijn: de voormalige Sovjetunie). Dit noemde hij een ‘bi-polaire’ hegemonie. In de nieuwe situatie bestond deze machtsverdeling niet meer. We krijgen te maken met de opkomst van Internationale Organisaties die met de dag machtiger worden. Bovendien ligt de machts-

concentratie niet meer louter bij Amerika en Rusland: we kunnen stilaan spreken over een ‘multi-polair’ politiek toneel. (Waar heb ik dat eerder gelezen?)

Even leek het alsof ik weer aan het studeren was voor het vak ‘Reconstruction of Europe’, dat ik met de nodige dosis tegenzin in mijn andere studie moest behalen. Echter mijn overpeinzing werd abrupt onderbroken toen de heer Colijn de volgende zin uitsprak: *‘Je kan geen 112 bellen in de wereldpolitiek’*. Nee, da’s waar. Er bestaat geen legitiem centraal gezag op het wereldtoneel. Ik vond het een intrigerende zin. Niet omdat het mij wederom aan Habermas deed denken, maar juist omdat het frappant is: moet er dan een centraal gezag bestaan dat controle kan uitoefenen over de hele wereldpolitiek? En zoja, *by what means?* Noem

“Je kan geen 112 bellen in de wereldpolitiek”

mij een kind van de oude tijd, maar ik kan me niet voorstellen dat staten be-

reid zouden zijn om hun soevereine macht (partieel) op te geven voor het goede doel: een stabiele wereld. Nou ja, misschien moet ik meer durven geloven in de ideeën van Habermas. Een Trans-Nationaal Regime biedt natuurlijk wel een grotere kans op mondiale stabiliteit dan een aantal staten die amper voorbij hun nationale belang kunnen denken.

Wat dat betreft ben ik redelijk pessimistisch ingesteld: ik heb teveel over politiek gelezen om te kunnen geloven in een samenwerkingsverband dat zo groot is. Het probleem met dit soort theorieën is namelijk de mens. De mens blijft een overlevingsdier. Een mondiaal, centraal orgaan is te grotesk: er zullen altijd groepen mensen bestaan die het grote plaatje niet kunnen vatten en zich geschaad voelen in hun (locale) belangen. Om nog maar te zwijgen van de egocentrisch ingestelde Westerling die moeite heeft om verder te kijken dan zijn directe omgeving. Nou ja, zolang het maar bijdraagt aan het publieke debat, nietwaar?

Mijn gedachten hebben de tijd doen vliegen. De lezing was afgelopen. Opnieuw begaf ik mij onder de geparfumeerde gasten. De uitgang. Frisse lucht. In ieder geval heeft Habermas één ding dat ik niet heb: geloof in de mens. Goedenavond.

Meer lezen?

Heyse T., Rummens, S., Tinnevelt, R., *Habermas: Een inleiding op zijn filosofie van recht en politiek*, Pelcmans/Klement, Kapellen/Kampen, 2007.

Mijn Held > Idealisten als inspiratiebron

FRANK DE HAAS

Ik heb er lang over nagedacht wie de helden in mijn leven zijn en, belangrijker nog, óf er wel helden in mijn leven zijn. Ik denk dat dat wel zo is, maar ik zou hen niet gauw in “heldentermen” beschrijven. Voor mij is de vraag veel belangrijker: wie inspireert me, voor wie heb ik bewondering, wie zet ik op een voetstuk? Met nederige excuses aan de redactie heb ik mijn opdracht dus een beetje vrij opgevat.

Om me heen – dichtbij maar ook verder weg – zie ik wel “heldhaftig” gedrag. Mensen met buitengewone moed,

mensen die zich met al hun talenten soms belangeloos inzetten voor “de goede zaak”. Ik zie creatieve mensen, met originele ideeën en oplossingen, die wegen wijzen naar een betere

wereld. Ik voel me aangesproken door mannen en vrouwen met idealen, die geen genoegen nemen met de status quo, maar vechten voor verbeteringen, hoe moeizaam dat soms misschien gaat en hoeveel frustraties dat ook met zich mee kan brengen.

Ik ben allergisch voor het standpunt dat je soms van mensen hoort: dat het op onze planeet toch niet meer goed komt. Dat het een vergeefse strijd is die toch niets oplevert. Dit cynisme staat ver van me af. Ik wil niet beweren dat ik altijd, op elk moment van de dag, vol optimisme ben. Wie het dagelijks nieuws in de wereld een beetje probeert te volgen – en tot die mensen behoor ik -, wie dat nieuws via radio, tv, internet, de krant, elke dag op zich laat inwerken, dreigt wel eens de moed te verliezen. Het is niet eenvoudig om vertrouwen te houden als je met het ten hemel schreiende onrecht wordt geconfronteerd dat zich op veel plaatsen in deze wereld manifesteert. Dan bestaat het gevaar, en je ziet het ook gebeuren, dat mensen zich in hun eigen kleine leefwereld terugtrekken en zich enkel nog druk maken over hun eigen, allereerste zorgen en belangen. Zover mag het niet komen, vind ik. Daar wil ik echt voor waken. Ik ben vader van drie dochters. Is het een cliché als ik beweer dat zij voor mij als trotse vader de belangrijkste mensen in mijn leven zijn? Misschien, maar ik meen het

“Ik ben vader van drie dochters.
Is het een cliché als ik beweer dat zij
voor mij als trotse vader de belangrijkste
mensen in mijn leven zijn?”

wel! En het brengt de verantwoordelijkheid met zich mee om aan hen te laten zien dat het er met passiviteit en onverschilligheid niet beter op wordt in onze wereld. Ik zie heel graag dat een goede toekomst voor hen en de generaties die na hen komen mogelijk is en blijft. Mijn dochters – Hanneke, Pauline en Esther – zijn respectievelijk 21, 18 en 15. Als studieadviseur heb ik met veel studenten te maken in dezelfde leeftijdscategorie als de oudste twee. Wat dit werk onder andere zo leuk maakt en, om bij mijn thema te blijven, zo inspirerend is het

contact met mensen die nog een lange toekomst voor zich hebben en die zich vaak vol energie, idealen en dromen op die toekomst voorbereiden.

De levenslust en het enthousiasme die ik tegenkom werken aanstekelijk, zijn heel inspirerend, geven mij ook veel energie! Ter geruststelling van de oudere studenten waarvan er bij Wijsbegeerte met de deeltijdse variant heel wat zijn: ook in die groep tref ik gelukkig veel mensen met dynamiek en bezieling...!

Even terzijde: ik sprak hierboven over “talenten”. Dit is een thema dat me na aan het hart ligt. Ik heb dat van huis uit meegekregen, maar het heeft natuurlijk ook te maken met de omgeving waarin ik inmiddels al bijna 30 jaar werk. Ik geloof er “heilig” in dat we onze talenten moeten koesteren en ontwikkelen, en niet alleen ten eigen bate. Het is erg belangrijk dat de universiteit een plek blijft waar mensen hun talenten kunnen ontplooien. Ik hoop oprecht dat de meeste studenten ook de ervaring hebben dat de academische wereld daar daadwerkelijk de ruimte voor biedt.

Inspiratie haal ik in belangrijke mate uit mensen. Ook uit gebeurtenissen, activiteiten, ervaringen. Maar eerst nog wat meer over inspirerende mensen. Wie inspireren me zoal?

Ik noem een paar mensen uit de politiek. Krachtige en getalenteerde politici als Femke Halsema en Jan Marijnissen. Integere politici met een goede analyse, met visie, een kijk op de wereld waar ik me vaak in kan vinden, met een sociaal hart. Ik denk aan mensen

uit de klassieke muziek: de Nederlandse topvioliste Janine Jansen, dirigent Philippe Herreweghe met zijn geweldige koor en orkest van het Collegium Vocale Gent. Of aan figuren uit de popmuziek. Groepen die groot geworden zijn in de 60-er jaren – toen waren mijn tienerjaren – als The Byrds – mijn favoriete popgroep aller tijden –, The Beatles, The Beach Boys, met het genie Brian Wilson. Maar ook groepen van veel later: Radiohead, Coldplay en Johan – wat mij betreft de beste Nederlandse popband die er is –.

Er zijn schrijvers die me inspireren, niet allemaal in leven meer overigens. Een paar namen: Gerard Reve, Jan Wolkers, Sándor Márai, Isaac Bashevis Singer, Jan Siebelink, Arnon Grunberg (lees zijn schitterende “Tirza”), Dietrich Bonhoeffer, Abel Herzberg.

Ik haal ook veel inspiratie uit mensen om me heen. Mijn dochters, enkele heel goede vrienden. Maar ook sommigen van mijn collega’s en niet in de laatste plaats, zoals ik al aangaf, ook studenten.

Ook activiteiten en ervaringen kunnen heel inspirerend zijn. Bijvoorbeeld het luisteren naar muziek: een klassiek pianoconcert, muziek uit de Renaissance en de Barok, een nog vrij recente geweldige popcd: “Raising Sand” van Robert Plant en Alison Krauss. Een goed boek, een mooie film, een tentoonstelling in de Hermitage in Amsterdam, een degelijk achtergrondstuk uit de NRC, een tv-uitzending van Buitenhof, een uitvoering van het koor waarvan ik lid ben: het kunnen waardevolle inspiratiebronnen zijn.

Ik kijk graag naar iconen, loop graag een kerk in, ben een liefhebber van de antieke cultuur. Rome is mijn favoriete stad.

Ook inspirerend: een “goed” gesprek, een ontmoeting met dierbaren, een verblijf van enkele dagen in een klooster (stilte!). Gesprekken met studenten, die voor mij soms ook heel verrijkend kunnen zijn.

Als ik nog even mijn gedachten over het werk laat gaan, realiseer ik me dat daarin veel mogelijkheden voor inspiratie liggen. Dat stel ik met tevredenheid vast. Met een fulltime baan bestaat het dagelijks leven voor een heel groot deel uit werk. Dan is het wel erg fijn als dat werk ook brengt wat je er in hoopt te vinden. Ondanks reorganisaties die zeker niet alleen voor verbeteringen zorgen, ondanks een niet te ontkennen verzakelijking die ook niet alleen positief te waarderen is, ondanks toegenomen werkdruk en – drukte.

Tot slot wil ik – als gebaar naar de redactie en gevoed door de actualiteit – toch nog terugkomen op een mogelijke held en een naam noemen. De naam van iemand die misschien een “held” van me zou kunnen worden. Nou ja, hij is het al een beetje. Barack Obama. Een belofte. Natuurlijk, zijn daden moeten nog komen en, zoals we dat plegen aan te duiden, daarop zullen we hem moeten “afrekenen”. Maar hij zou, vanuit de machtige positie die de president van de VS inneemt, een impuls kunnen geven aan de totstandkoming van een wereld met betere verhoudin-

gen tussen mensen. Hij zou ervoor kunnen zorgen dat er veel meer aandacht komt voor de zaak van de vrede, voor leefbare omstandigheden voor de zeer velen die nu verstoken zijn van mensenrechten die voor ons hier in het westen zo vanzelfsprekend lijken, voor een verstandige en doeltreffende aanpak van de klimaatproblematiek en voor het realiseren van een menswaardig bestaan voor mensen die nu zoveel tekort komen, waar ook ter wereld. Het is duidelijk dat heel veel mensen al door Obama worden geraakt. Ik ga hem met grote belangstelling volgen. Hij zou een echte held kunnen zijn. Wie weet.

Filosofische kalender

Kijk voor meer informatie op: fuf.phil.uu.nl

8 november 2008 tot 8 februari 2009

Erasmus in beeld: kunsttentoonstelling over Erasmus

Museum Boijmans van Beuningen, Rotterdam

Kosten: 7,50 voor studenten, 12,- voor niet-studenten

6 januari 2009

Lezing: Plato en zijn Akademie door Robert Kragting

Colamgebouw, Heinsbergerweg 2, Roermond: zaal 4

Van 19:30 tot 21:30

Kosten: 8,-

Meer informatie op http://www.rubico.nu/lezingen/plato_en_zijn_akademie.html

8 januari 2009

FUF-Nieuwjaarsborrel

13 januari 2009

FUF-Debatwedstrijd

13 januari 2009, vanaf 12:30

Symposium Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Trianon, Oudegracht 252, Utrecht

Inschrijven: novibdjembe@gmail.com (t/m 12-01)

14 januari 2009

FUF-Gala

23 januari 2009

FUF-Midyears-uitje

23 & 24 Januari 2009

Conference: Ethics and Politics of Climate Change

(www.ethicsandpoliticsofclimatechange.nl).

Bureau Buitenland > California

LIESBETH SCHOONHEIM

Het is dinsdag. Het is een dinsdag in California en ik loop door IV met mijn camera en kamergenoot Norah loopt met me mee. Ik maak wat foto's, Norah doet padapadapapa, ze is geen toerist, ze is van hier. Maar eigenlijk is dit net zo nieuw voor haar als voor mij. Vandaag is de eerste keer dat ze mag stemmen. En dat doet ze dus hier: in IV, short voor Isla Vista, de *neighborhood* naast de campus waar alle studenten wonen, een vierkante mijl met alleen maar jonge mensen die naar UCSB gaan. En hoewel UCSB bekend staat als de party universiteit, is het ook de universiteit met het hoogste percentage geregistreerde kiezers. Er staan rijen voor de stembureaus, iedereen is *excited*, dit is de dag: wie weet wat we morgen zeker weten, welke richting staat de wind? De wind stond gunstig. Om acht uur 's avonds, dinner in mijn kleine huisje. We bereiden ons voor op een lange verkiezingsnacht, we schakelen over naar CNN. De headline: BARACK OBAMA ELECTED PRESIDENT. Seconden later stormt Norah naar binnen. Heel IV schreeuwt, er is vuurwerk, we openen een fles champagne, het is beter dan Nieuwjaar, het is een verandering die we hoopten, maar nooit teveel mochten veronderstellen, en we weten dat ie niet alles beter kan maken maar nu doen we lekker met zijn allen van wel en hebben we een reden voor feest.

De periode voor de verkiezingen, op het hoogtij van de campagnes, was één groot moddergevecht. We zouden het 'Amerikaanse toestanden' noemen in Nederland, met spotjes op tv, kwaadsprekerij & zwartmakerij, en oneindig veel aandacht voor het imago van de mogelijk toekomstige president van de Verenigde Staten. We hebben geprobeerd het begrip 'populisme' uit te leggen aan een Amerikaanse vriend: hij kende het niet. En hoewel zowel Amerikanen als Europeanen vertrouwd zijn met Onderdelen in de Amerikaanse Samenleving Die Veel en Veel Beter Zijn in Europa en in Nederland in het Bijzonder (lees: *same sex marriage*, sociale zekerheid, drugswetgeving, abortus), zijn beide niet altijd even bewust van de subtiliteit in de verschillen tussen de Oude en Nieuwe Wereld. Misschien is het duidelijk in de manier van praten. Het is normaal om elkaar te bestrooien met 'Hi how are you? I'm fine thank you, how are you?', en te spreken in een vocabulaire vol superlatieven en *excite-*

ment en *being stoked*. Ik beschouw mezelf niet als een onderkoelde, eeuwig-understatements-makende en ironische Europeaan, maar soms, omringd door zoveel extatische uitroepen over het een of ander voelde ik me lichtelijk geïntimideerd. Natuurlijk kon ik het cynische 'ze zeggen alleen maar dat ze het allemaal zo geweldig vinden, maar eigenlijk vinden ze het helemaal niet zo tof'-gezicht opzetten. Tss... Maar zo kort door de bocht is het niet. Je weet wel, *meaning is use*, enzo. Mijn huisgenoot bedoelt het echt dat ze *excited* is, een vriendin is daadwerkelijk *stoked* over een concert, de gigamassa's in Chicago vorige week dinsdag meenden oprecht dat verandering mogelijk is - hoewel er stemmen opgaan dat het eigenlijk Obamazombies waren. Ik heb nooit the OC gekeken. Maar een vriendin zuchtte: check die Valleygirls, regelrecht uit the OC. Ik ken wel de stereotype surferdude/stoner. En die zie ik rondlopen, fietsen over campus met een board onder zijn arm. Idem voor grote sportachtige atleten en cheerleaderblonde dames. Ik ken ze uit de films, uit de series, uit de visuele popcultuur die we binnenkrijgen in Europa en die *Made in the USA* is. Ik ken de vormen die sub- en maincultuur hier kunnen aannemen, en ik ben een soort van vertrouwd

met de manieren van communiceren. Niet omdat ik erin opgegroeid ben, maar omdat ik van heel jong af al een deel, een zwaar geënceneerd deel, ervan zag. We krijgen in Europa het overdreven, geënceneerde Amerika voorgeschoteld, inclusief alle dramatische stereotypen en situaties. En het zal je weinig moeite kosten om die stereotypen hier bevestigd te zien. Je schiet er alleen weinig mee op. Ik sta op mijn balkon en drink champagne. Dinsdag, een dinsdag in november. Ik zie de glans in de ogen van mijn kamergenootjes, hoor de uitroepen weerkaatsen op de straten, de huizen. Als je iets nu moet zijn, is het wel *excited*.

Liesbeth zit in haar 3^e jaar van haar Bachelor Wijsbegeerte en studeert voor een paar maanden in de VS. Over haar ervaringen en belevenissen aan de University of California, Santa Barbara, schrijft ze ook op www.liesbethschoonheim.nl

Dialectiek op straat

Wat is filosofie? Is het nuttig? Wat kun je ermee? Willekeurige mensen op straat worden door de redactie eens goed aan de tand gevoeld.

.....

Erik, Theoloog en flyert bij de UB

“Filosofie heeft mijn geloof niet veranderd. Er zijn ook Christelijke filosofen! En er zijn ook andere manieren om over God te redeneren. Volgens mij zou je met behulp van de wetenschap, zoals de stroming Intelligent Design, moeten kunnen concluderen dat er een God bestaat, dat niet alles toevallig is.”

.....

Het Gouden Duo, Portiers van Unnik

A: “Filosofie? In het dagelijkse leven heb je er niks aan. Er is geen filosoof die zegt dat je je hamer links of rechts moet houden.” (*Hij zou Nietzsche moeten lezen, red.*)

B: “Ik denk wel dat het nut heeft. Filosofie is een soort levensbeschouwing waarin mensen hun meningen helemaal uitspitten. Als mensen meer tijd zouden hebben, en zich wat meer zouden verdiepen, zou je toch een andere kijk kunnen krijgen op bepaalde vooroordelen, en dingen daardoor anders gaan zien.”

.....

Olivia, (buitenlands) studente architectuur

“People have concepts and opinions of the world and life, but I find it quite confusing. It doesn't seem very logical: on the one hand they oversimplify things, on the other they interpret concepts in very complicated way.

The concepts are not as basic as they seem.

I do think philosophy helps people understand more about the world, but personally I don't quite get it...!”

Annemiek, Beleidsadviseur Vereniging van Universiteiten (VSNU)

“Ik denk dat filosofie zich bezighoudt met maatschappelijk vragen, die ze op een theoretische manier proberen te beantwoorden en ook aangeeft *hoe* we erover moeten denken.

Ik hoop dat filosofie uiteindelijk gerelateerd is aan de praktijk, maar ik denk wel dat sociologen er bijvoorbeeld van een andere kant naar kijken.”

(*Annemiek scoorde pluspunten bij de redactie, door Sartre én Kant te noemen, en De Beauvoir zelfs gelezen te hebben!*)

Wilco, technicus van de Casa Confetti

“Het bestuderen van het gedrag van mensen op maatschappelijke gebeurtenissen... filosofie is iets in die trant, denk ik. Ik denk dat er bepaalde trends in de maatschappij zijn die verklaarbaar of te voorkomen zijn. Iedereen zou er eigenlijk iets van moeten weten. Enige basis kan geen kwaad.(...) Is Nietzsche een filosoof?”

.....

Tess, studente pedagogiek

“Filosofen houden zich met ethische kwesties bezig, wat bepaalde bedrijven bijvoorbeeld niet of wel zouden mogen doen. Ik denk dat het zeker in het bedrijfsleven goed is om iemand te hebben die meer zicht heeft op wat wel en niet mag.

Volgens mij kan je als afgestudeerde filosoof moeilijk werk vinden. Een vriend van me heeft filosofie gestudeerd en de laatste keer dat ik hem sprak had hij nog geen werk.”

Sneupoesje > Verandering

Dit is de laatste Sneupoesje. Ik vul deze column nu al enkele jaren, en het is wel mooi geweest. De Filosoof wil graag vernieuwen, en daarom ruimte aan een ander laten, en ikzelf begon te merken dat mijn stukjes sleetse plekken begonnen te vertonen; de rek was er uit. Tijd dus om door te gaan. Tijd voor, ik durf het bijna niet te zeggen, verandering. De Filosoof redactie heeft natuurlijk een mooi tijdstip gekozen om te willen veranderen, want verandering hangt in de lucht. Het zijn vreemde tijden.

Verandering kon je recentelijk in het klein waarnemen bij de FUF-Reünie. Verschillende generaties filosofen zaten daar gebroederlijk zij aan zij, en probeerden te begrijpen wat de andere generaties bezig hield. Dat lukte maar gedeeltelijk. De anarchisten van voorheen verbaasden zich zichtbaar over de discipline en orde van nu. Hoe we die verandering moeten duiden, is uiteraard een vraag die afhankelijk is van het ingenomen perspectief, maar het is duidelijk een goede zaak dat er zo nu en dan eens flink wat stof afgeklopt wordt van een instituut als de FUF.

Dat alle verandering positief uit zal pakken, geloven alleen onderwijsvernieuwers en –misschien – Barack Obama, maar dat neemt niet weg dat verandering noodzakelijk is voor de historische gezondheid van een vereniging. Dus zou het op de valreep misschien mooi zijn als ook Sneupoesje zou vernieuwen. Mijn oorspronkelijke bedoeling met Sneupoesje was om kritische, provocerende columns te schrijven die als onderwerp een filosofisch thema hadden, dan wel relateerden aan de actualiteit of aan de Universiteit Utrecht, en het liefst een combinatie van het genoemde.

Als laatste column is het misschien een aardig idee om al deze gebruikelijke doelstellingen te laten varen, en een keer een niet-kritisch, contextloos stukje te schrijven. Dus in plaats van kritiek uit te oefenen op – bijvoorbeeld – mede-UU'ers Harry Kunneman, Liesbeth Woertman, prof. Kroese of degene die bedacht heeft dat afstudeertrajecten volgens een *one-size-fits-all* model dienen te verlopen (wie heeft dat bedacht?!), een positief stukje over wie of wat *goed* is, zonder dat verder ergens aan te relateren en zonder te willen provoceren. Een bewonderend stukje over mijn helden, bijvoorbeeld. Een held is iemand waar je een bewondering voor koestert die grenst aan verliefdheid. Iemand waarbij alle verschillende eigenschappen samen

lijken te komen in een totaalplaatje dat klopt.

Menigeen dwingt mijn bewondering af: in de filosofie bijvoorbeeld Derek Parfit en David Velleman. In de muziek Ferry Heijne en Nick Cave. In de literatuur Alessandro Baricco en Cormac McCarthy. Maar deze mannen (ja, het zijn inderdaad allemaal mannen) komen te kort voor de kwalificatie 'held'. Nick Cave lijkt me bijvoorbeeld niet aardig, Velleman lijkt me saai, enzovoort. Als ik een held moet noemen, dan geloof ik dat ik moet uitwijken naar de wereld van de sport: Fedor Emelianenko, een man met een Zen-achtig intern evenwicht, bescheiden en beslist, veelzeggend, maar niet spraakzaam.

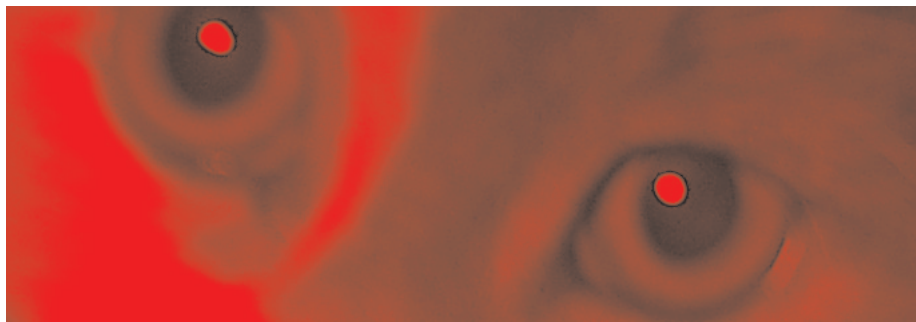
Maar nu ik hier ben aangekomen, klaar om de lof te zingen over mijn held, is mijn laatste Sneupoesje bijna aan zijn eind. Ik had graag nog geprobeerd onder woorden te brengen waarom Fedor (zoals zijn fans hem kortweg noemen) een groots mens is, en dat rijkelijk geïllustreerd met voorbeelden, maar er rest mij te weinig column. Daarom besluit ik met een citaat.

Q: So what's new?

Fedor: Nothing much

Q: I knew you would say that. What's the shortest answer you've ever given to a question?

Fedor: Yes.

Voor sommigen zal met deze allerlaatste column een tipje van de sluier opgelicht zijn, terwijl anderen niet, of misschien nooit, zullen weten wie Sneupoesje nu is/was. In ieder geval wil de redactie Sneupoesje hartelijk danken voor al zijn/haar verfrissende en scherpzinnige columns in de voorgaande edities van De Filosoof!

**PORT
BETAALD**

Document Diensten Centrum de Uithof

Wij kunnen het volgende voor u produceren:

- Print- en kopieerwerk van visitekaartje t/m A3
- Posters van A2 t/m A0
- Promotieel printwerk;
 - Gepersonaliseerde mailings
 - Gepersonaliseerde kalenders
 - Bedrukte t-shirts & buttons
- Produceren van readers
- Allerlei vormen van nabewerking

Waar vindt u ons:

Hugo Kruytgebouw
Padualaan 8, kamer W 003
3584 CH Utrecht

telefoon: 030 253 35 41
e-mail : ddcu@ddcu.nl

